

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

49. De fraude ratione rei venditæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

scindens vendit. l. 2. & iure can. cap. cum dilecti, & cap. cum causa, de emptio. & venditio. Qui autem vendit supra medietatem, tenetur in foro exteriori reddere acceptum superfluum vel suam rem accipere, & manet emptio apud ipsum. Cum vero res est empta infra medietatem, optio est emptoris, aut reddendi rem, aut aequandi pretium iustum, vt habet Syluest. verb. emptio. §. 9. In foro vero conscientiae semper tenetur homo, quamuis fraus non sit tanta, ad restitutionem, vt docet D. Thom. 2. 2. quaest. 77. art. 1. & Innoc. cap. in ciuit. de vsuris, & Panorm. in cap. plerique, de immunit. Eccles. & Soto lib. 6. quaest. 6. articul. 1. contra aliquos, qui dixerunt non peccare, cum quis defraudat praeter istam legis taxationem, aut falsitatem, non teneri ad restitutionem. Sed hoc falsum est, & contra rei naturam: Leges enim ad lites vitandas tantum id permittunt, nec rescindunt contractum, nisi modo praedicto.

Tertia conclusio, qui vendit, potest supra iustum pretium rei exigere damnum emergens in vendendo, non tamen potest vendere vtilitatem, quam, qui emit, accipit supra rei valorem. Ista etiam sunt S. Thom. 2. 2. q. 167. ar. 1. Explico, Petrus habet domum valentem centum, rogatus ab alio, vt vendat eam sibi, ipse non vult, tandem precibus victus vendit; tamen, quia sibi erat multum commoda, & detrimentum patitur ex venditione, potest exigere totum damnum, admonito tamen emptore de hoc. At vero, si nullum damnum patitur, tamen domus est multum utilis emptori, non potest vltra iustum pretium exigere aliquid ratione ipsius utilitatis. Ratio vtriusque est, quia damnum est suum, vtilitas alterius: nullus autem vendere potest, nisi quod suum est.

De fraudatione rei venditae.

CAPVT XLIX.

Secunda radix, vnde oritur fraus in emptione seu venditione, est ratio ipsius rei venditae, cum res ipsa vitium aliquod habet, & venditur, ac si non haberet. In cuius gratiam aduerte esse triplex vitium in re aliqua vendita.

Vnum est in substantia, dum, quod non est, venditur pro eo quod est: vt, quod non est aurum, pro auro, quod non est argentum, pro argento; quod non est gemma, pro gemma.

Alterum est in quantitate; ut, quod non est tantum, venditur pro tanto, non libram, pro libra, non modium, pro modio, non cadum, pro cado.

Tertium est, in qualitate; dum, quod non est tale, pro tali venditur, v.g. equus cæcus, pro non cæco, mancus, pro non manco, vinum lymphatum, pro puro, Latinum, pro Græco, & sic de alijs. Horum trium vitiorum eadem est ratio: quæ enim de vno, de alijs etiam dici possunt. Ad cognoscendas autem fraudes ratione rei vitiosæ, aliquot sunt noranda conclusiones.

Prima est, rem vitiosam vendere tanto pretio, quanto si non haberet vitium, peccatum est obligans ad restitutionem, & mortale, si materia non est leuis, & scienter fit. In hac omnes Doctores conveniunt. Vendere ergo equum habentem vitium, puta cæcum, vel mancum, centum aureis, qui tantum solummodo valeret, si vitium non haberet, iniustitia est.

Secunda conclusio, vitium rei manifestum non tenetur venditor manifestare: unde potest iuste vendere rem vitiosam, dummodo non excedat pretium: accipiendo tantum, ac si non esset vitiosa, licet emptor non advertat esse vitiosam; ut, aliquis habet equum monoculum, potest vendere pretio iusto, quod valet cum illo defectu, quamvis sciat emptorem non advertisse esse monoculum. Ista est S. Tho. 2. 2. q. 77. art. 3. tamen contrarium tenet Panorm. capit. iniustum, de rerum permutat. & Contr. quest. 54. de contractibus: dicunt enim, quod cum venditor videt emptorem ignorare vitium, debet eum admonere, licet manifestum sit. Sed mihi in hac parte videtur distinguendum. Aut enim emptor poterat advertere, & ex negligentia non advertit, aut non poterat advertere, quia impotens erat, nimirum cæcus aut inexpertus, quia ignorat quis sit defectus. Si modo priori non advertat, puro non esse iniustitiam vendere, nec obligari ad restitutionem, facta rei venditione, sed solum ex charitate; & si vitium est in magnum detrimentum emptoris, erit mortale contra charitatem, aliter erit veniale. Modo verò posteriori tenetur de iustitia, ac si vitium esset occultum, ut dicemus statim.

Tertia conclusio, Quando vitium est occultum, non sufficit pretium iustum petere, quantum cum vitio valet, sed est manifestandum in tribus casibus.

Primus, quando illud vitium est in damnum emptoris: v. g. vendit aliquis equum militi cum vitio occulto, quod periculosum est in bello, tale vitium est manifestandum, quia est in damnum emptoris, qui pro bello emit equum. Similiter, vendit quis vinum quod scit parum duraturum, volenti emere ad conferuandum, enetur manifestare, neque sufficit iustum petere pretium.

Secundo, cum res erit inutilis emptori, verbi gratia, Pharmacopola vendit scammonem, quæ licet non nocebit, tamen non erit vilius vsus infirmo; vendit autem pro alio utili, quod petit emptor, iniuste facit, quamuis pretium rei iustum exigat.

Tertio, cum cognoscit probabiliter venditor, emptorem emere ad reuendendum; tunc debet manifestare vitium: nam vendet emptor ille rem tanto pretio, ac si non haberet vitium. His casibus occultum vitium est manifestandum: alias, est mortale peccatum ex genere suo obligans ad restitutionem.

Aduerte tamen vnum, ex sancto Thoma, loco citato, quod non sat est, vitium manifestare in genere, & in vniuersum: aliquando enim astuti homines, vendentes equum habentem aliquod occultum vitium, dicere solent: omne vitium habet, est cæcus, est claudus, est talis & talis, & numerant verum defectum: hoc autem non sufficit; nam virtualiter negant vitium occultum, dum affirmant vitium, quod videt emptor non esse. Debet ergo vitium clare, & distincte aperiri.

Quarta conclusio. Quando nullum horum trium est, & causa rationalis existit, nullumque mendacium intercedit, licet vendere rem iusto pretio, non detecto vitio occulto. Ista est Soto lib. 6. questio. 3. artic. 2. & deducit eam ex S. Thoma: verbi gratia, est aliquis qui iusto pretio non potest vendere vinum, vel propter iniquitatem iudicis, vel propter emptorum malitiam, qui conueniunt inter se, vt pauci emant, ad remittendum pretium, vel propter aliam causam rationabilem, tunc iste potest minuere mensuram, aut parum aque miscere, & vendere pro puro, ac pro completa mensura, iustum exigendo pretium, dum modò non dicat mendacium; quod si dicat, non erit perniciosum, nec mortale, nec obligans ad restitutionem.

Similiter, aliquis habet sericū Granatense, quod verè æquat bonitatem alterius serici, tunc, si nō potest vendere iusto pre-

tio, licet pro eo serico, quod petitur, vendere, non tamen mentiendo, ut diximus. Eodem modo, licet aliquando Latini pro Græco vendere, & alias similiter merces. Adverte tamen, quod non licet hac intentione merces emere, ut vendatur pro alijs, sed empras licet sic vendere, tali causa rationabili existente.

Quinta conclusio: Emptor tenetur manifestare venditori ignorantem rem venditam valorem ipsius: verbi gratia, rusticus vendit gemmam magni valoris vili pretio, ex ignorantia, emptor cognoscens tenetur ei veritatem aperire, & dare valoris iustum pretium, aliàs peccat, & obligatur ad restitutionem. Non tamen est eadem ratio de eo, qui emit vineam alterius, in qua scit magnum thesaurum, & non manifestat, donec emat, & possideat ipsum: hic enim licet id facit, nec tenetur manifestare, ut habet S. Thom. 2. 2. quæst. 66. art. 5. ad secundum & Sylvester verb. inuentum, §. 2. & Soto lib. 6. quæst. 3. artic. 2. Et ratio est, quia, cum venditur vinea, vel emitur, sola planities est, quæ venditur, cum his, quæ supra sunt, non autem ea, quæ subter sunt. Unde pretium iustum inde est sumendum, non ab his, quæ sub terra occulta sunt. Et quamvis ista sententia non nihil habeat difficultatis, tamen teneri secure potest, propter auctoritatem Doctorum.

De fraude, ratione modi vendendi

CAPVT L.

Tertia radix, unde fraus oritur, est ex modo vendendi, vel emendi, puta cum res emitur, aut venditur credito, aut numerata pecunia. Ad quarum fraudum manifestationem, sunt tres regulæ, seu conclusiones notandæ.

Prima est, licet vendere rem summo pretio iusto, cum credito venditur; licet que rem emere infimo pretio, cum vel numerata pecunia, vel anticipata venditur. Explico, diximus superius, esse tria pretia iusta naturalia vnius rei, summum, medium, infimum. Dico ergo, quod potest venditor exigere summum pretium, cum credito vendit, quod non exigeret, si numerata pecunia venderet. Rursus, licet emptori emere viliissimo, & infimo iusto pretio, cum anticipata pecunia emit; cum tamen res ista emeretur medio, vel summo pretio, si non

esset